

INDIGENEN BIZIMODU ONA ETA INGURUMEN-GATAZKAK HONDURASEN

«Gure mundu-ikuskeretan, lurretik, uretatik eta artotik sortu garen izakiak gara. Ibaien antzinako zaindariak gara, Lenca herrian, gainera, ibaiak defendatzeko bizia hainbat modutara ematea, gizakiaren eta planeta honen onurarako bizia ematea dela erakusten diguten nesken espirituek babesten gaituzte».

Berta Cáceres,

Goldman Ingurumen Saria onartzeko hitzaldia

Lenca herri indigenaren eskubideak defendatzeagatik 2015. urtean hil zuten Hondurasko Berta Cáceres aktibistaren hitz hauek oso argi islatzen dute ingurumen-gatazkak gertatzen diren oinarri filosofikoa, ez Hondurasen bakarrik; Latinoamerika osoan ere bai.

Latinoamerikako herri indigenen mundu-ikuskeretan, natura eta gizakia (gainerako izaki bizidunak barne) osotasun integratu baten barruan daude. Ama Lurraren barruan dauden pertsonak dira, eta ez alderantziz.

Kulturen sortze-mitoen arabera, herri indigenen jatorria elementuekin (lurra, airea, ura...) lotuta dago, eta askotan, beren espiritueltasunaren leku berezian daude. Esaterako, Popol Vuh, k'iche' herri maiaren (gaur egungo Guatemala) narrazio mitikoak biltzen dituen testuak, artoan kokatzen du gizakien jatorria, jainkoek gorputzari forma emateko erabili zutelako, beste material batzuk, hala nola lokatza eta zura, baztertu eta gero. Artoaren nekazaritza-zikloak, beraz, sakratuak ziren herri honetarako, eta bere bizitza horien inguruan zen.

Kolonaurreko herri eta zibilizazio desberdinen antzinako mitologiak ez datoz bat, eta asko, ahoz igorri zirenez, galdu ziren edo mitologia kristauaren beste elementu batzuekin nahastu ziren Espainiako konkistan.

Hala ere, azken hamarkadetan mugimendu indigenak suspertu direnez, tradizio horien balioa aldarrikatzeaz gain, eskaera politikoak ere bideratu dira. Ekuadorren eta Bolivian, esaterako, "Sumak Kawsay" adierazpen kitxua edo "Suma Qamaña" aymara adierazpena "bizitza osotasunean" gisa itzul litezke, eta eginkizun garrantzitsua izan dute goi-ordokiko herri indigenen nortasunak eta eskubideak aldarrikatzean. Badaude ideia bereko beste aldagai batzuk Latinoamerikako beste herri indigena batzuetan, normalean "bizimodu on" indigenaren nozio orokorarekin lotzen direnak.

"Bizimodu onaren" ideia nagusiak harreman pertsonaletan, familiarretan eta ingurukoekin izaten diretan harmonia bilatzen duen munduan dagoen izateko moduari egiten dio erreferentzia. Nahikotasun pertsonal eta kolektiboarekin lotuta dago, betiere ingurune naturalarekin orekan egonda (adibidez, "naturatik beharrezkoa dena bakarrik hartzea", "kendu geniona itzultzea, ahal den neurrian", "bere bizitza-iturriak zaintzea" eta abar).

Garapen kapitalistak ezartzen dituen naturaren tresnazko ikusmoldeen aurka dagoen ikuspegia da, izan ere, haren aldaerek lehengaien ustiapenari lehentasuna ematen diote hazkunde ekonomikoa lortzeko. Hondurasko eta gainerako Latinoamerikako gizarte- eta ingurumen-gatazka gehienak "bizimodu onaren" eta natura zaintzearen esanahiaren inguruko ikuspegi desberdin horien ondorioz sortzen dira, eta herri indigenei aurretik kontsultatzeko eskubidea ukatzen zaienean lehertzen dira. Azken hori bilduma honen 18. fitxan landuko dugu. Oraingoz, zuretzat "bizimodu onak" duen esanahiari buruzko gogoeta egitea eskatuko dizugu fitxa honekin.

JARDUERA PROPOSAMENA

TALDEKA EGIN: ZER DA ZURETZAT BIZIMODU ONA?

Helburua: Bizitzan baloratzen ditugun elementuei buruzko (materialak eta ez-materialak) gogoeta egitea eta gure bizimoduen eta naturaren ustiapenaren artean dagoen lotura azaltzea. "Bizimodu onaren" ikuskera indigenen aurrean interesa agertzea eta horren berri ematea.

Materialak: Papelografo bat edo kartoi meheak, errotuladoreak edo margoak.

Iraupena: Ordubete edo ordubete eta erdi.

Garapena: Banatu taldea binaka eta eskatu bikote bakoitzari bere bizitzan ezinbestekotzat hartzen dituzten 5 elementu aurkitzea. Galderak ez badie ezer iradokitzen, galdetu zer eramango luketen uharte bakarti batera.

Kontua da aintzat hartzeko moduko ekintzak (esaterako, biolina jotzea edo bizikletaz ibiltzea) edo egoerak (ongi elikatuta egotea, gaixotasunik ez izatea) identifikatzea. Hasieran komeni da erantzuna adibideekin ez baldintzatzea, libreki aukera dezaten.

Bikote guztiek zerrenda egindakoa, antolatu talde handiagoak (4, 6 edo 8 pertsonakoak, taldearen tamainaren arabera), eta eskatu emaitzak aurkeztea eta 5 elementuak berriro erabakitzea. Hori egindakoa errepikatu ariketa gelako ikasle guztiekin, taldeek lortutako emaitzak azalduz eta berriro adostera behartuz.

Zer atera da erantzunetan?

Gauza materialak dira ala ez?

Bostelementuhoriezgozatzeko, zermotatako harreman behar dugu gure inguruarekin?

Munduiraukorkor batekin bateragarriak dira? Zerikas dezakegu bizimodu on indigenatik?

BIZIMODU ONARI BURUZ GEHIAGO JAKITEKO BALIABIDEAK

- Web-orria <https://ecoosfera.com/2017/10/buen-vivir-culturas-indigenas-latinoamerica-lecciones/>
- Bizimodu onaren bideoa, **Alfredo Riverarena**
<https://vimeo.com/31751129>
- Erdialdeko Amerikako Batzorde Indigenare Web-orria: <http://consejocica.org/vivir>
- Online Artikulua **François Houtart**, "Sumak Kawsayren kontzeptua eta gizakien bizimodu onarekin duen lotura" <https://www.alainet.org/es/active/47004>
- Liburua **VVAA (2008)**, "Hacia el buen vivir: experiencias de gestión indígena en Centro América, Colombia, Costa Rica, Ecuador y Guatemala"
Hegoak argitaratutakoa: <http://www.dhl.hegoa.ehu.es/recursos/734>

-en proiektu bat

lortzeagatik

AGENCIA VASCA DE COOPERACIÓN PARA EL DESARROLLO

Finantzatuta

